

válce příliš ve svých úvěrových potřebách cedulovými bankami, snažily se osamostatnit se a do značné míry se jim to podařilo. Cizí cedulové banky posilují proto svůj vliv přímou intervencí na peněžním trhu, ale opatřují si k tomu prostředky způsobem normálním a nikoli na účet jiných peněžních ústavů, což znamená nepřímo též na účet ekonomické správy kapitálu. Jest nejvýš pochybno, zda by zisk, kterého by snad se docílilo tím, kdyby banky část svých finančních prostředků, které si za peníze opatřily, daly Národní bance k dispozici zadarmo, jen aby jí umožnily účinnější přímou intervenci někdy i proti svým vlastním zájmům, byl úměrný materiální škodě, která by vznikla ochuzením a zdražením úvěrových prostředků banky, a zda by tento prostředek odpovídal prestiži Národní banky jako ústavu cedulového.

Myšlenka peněžní rady sama o sobě hospodářsky se dá hájiti. Její působnost musila by se však omeziti na věci opravdu všem složkám peněžnictví společné. Musila by býti přísně autonomní. Cizí ingerence i iniciativa by byly vyloučeny. A hlavně by peněžní rada musila býti zbavena všech oportunistických přívěšků, které ji v osnově jen kompromitují.

Hmotněprávní účinky podání žaloby.

Několik poznámek k novelovanému § 232. c. ř. s.

Dr. Karel Gerlich (Brno).

Podání žaloby jest právní skutečností pro obor práva hmotného velmi důležitou. Nauka tu mluví o »soukromoprávních účincích« podání žaloby. Tradiční systematika právního řádu nutí k přesnému rozlišování práva hmotného a formálního. Již Z e i l l e r správně poukázal¹⁾ na to, že objem a obsah žalobního nároku vymezuje právo občanské, formu pak, kterou jest tento nárok uplatňovati, upravuje řád soudní. V souhlase s tímto názorem a v duchu panujícího rozdělení práva na veřejné a soukromé vidí O t t²⁾ v žalobě dvojí živel: soukromoprávní (materiální), totiž osvědčování nějakého oprávnění oproti určité osobě jakožto proti ní žalobci příslušejícího, a veřejnoprávní (formální), totiž domáhání se ochrany soudu pro nárok tento žalovaným ohrožený aneb jím dosud neuskutečněný, ač k tomu povinným byl. Toto Ottovo výstižné rozlišení usnadňuje nám správné pochopení dané otázky.

Mezi tak zv. soukromoprávní účinky podání žaloby náleží hlavně³⁾ přetržení promlčení (§ 1497 obč. zák., § 232 (1), věta

¹⁾ Viz O f n e r: Beratungs-Protokolle des ABGB (Víděň 1889), díl II., str. 468.

²⁾ O t t: Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního (Praha 1898), díl II., 1. str., 5 sl.

³⁾ Srovnej zejména H o r a: Čsl. civilní právo procesní II. (II. vyd., Praha 1928), str. 167 sl.

2. c. ř. s., § 83 (1) č. 1. směn. zák.) a jiné výhody, jež podáním žaloby prospívají žalobci, na př. úroky z úroků podle § 1335 obč. zák., zachování nároků na bolestné podle § 1325 obč. zák. dědicům. V některých případech vyžaduje se kromě podání žaloby též řádného pokračování ve sporu (tak § 1497 obč. zák.), v jiných nikoliv (na př. § 83 (1) č. 1. směn. zák.), V každém případě však spojuje zákon s podáním žaloby určité účinky jen tenkrát, stalo-li se toto na soudě příslušném.

Od účinku podání žaloby nutno rozlišovati účinky vlastního zahájení sporu, které nastane teprve doručením žaloby žalovanému resp. vznesením nároku za sporu [§ 232 (1) věta 1. a (2) c. ř. s.] ⁴⁾, což však není předmětem tohoto pojednání.

Moderní právní řády, sice složité ale nelpící při tom na úzkostlivém zachovávaní formalit jako dávné řády sakrální, vycházejí při posuzování probírané otázky se stanoviska, že bdělému žalobci, který v pravý čas projeví řádným — právně relevantním — způsobem svou vůli, že chce svůj nárok uplatňovati, nemá býti na škodu okolnost, že pro složitost případu a bez své viny podal žalobu na soudě nepříslušném. Než otázka úmyslného nebo neúmyslného dovolání nepříslušného soudu nemůže tu býti vyřešena jinak než stanovením všeobecných náležitostí pro zachování hmotněprávních účinků podání žaloby. Při zákonné úpravě této věci musí však zákonodárce postupovati opatrně a nesmí poskytnouti žalobci možnost svévolného protahování sporu. V platném procesním právu československém byla otázka tato upravena některými ustanoveními jurisdikční normy, civilního řádu soudního, občianského súdného poriadku a nejnověji zákonem z 19. ledna 1928 čís. 23 Sb. z. a n., který také některá ustanovení této věci se týkající upravil pro vzájemný poměr oblasti práva kdysi rakouského a uherského.

Ježto hmotněprávní účinky pojí se, jak již bylo poznamenáno, pouze k podání žaloby na soudě příslušném, má žalobce velký zájem na tom, aby příslušnost soudu byla co nejdříve určena, dokud ještě má možnost podati žalobu znova na soudě příslušném, když by nepříslušnost dovolaného soudu pravoplatně byla vyřčena. K usnadnění toho poskytuje § 46 (2) jur. normy žalobci možnost, aby v případě, že okresní soud se prohlásil vzhledem k hodnotě sporné věci nepříslušným, vznesl na základě tohoto rozhodnutí, ještě dříve než by nabylo právní moci, svou žalobu na sborový soud prvé stolice. Tento soud je pak rozhodnutím okresního soudu vázán potud, pokud nebylo právoplatně změněno instancí vyšší, a nemůže věc odmítnouti proto, že dle jeho názoru není vzhledem k hodnotě sporu příslušným. Stane-li se pak rozhodnutí okresního soudu právoplatným, jest jím sborový soud vázán definitivně a soukromoprávní účinky spojené s podáním žaloby pojí se k okamžiku podání žaloby na soudě sborovém. Výhoda, již zákon zde poskytuje žalobci, spočívá v tom, že nemusí s podáním žaloby u sborového soudu

⁴⁾ Srovnej H o r a n. u. m., O t t op. cit. str. 38 a násl.

čekati, až by rozhodnutí okresního soudu o nepříslušnosti nebylo moci práva, a kdy eventuálně již by byl s uplatňováním svého nároku prekludován. Stejně jest věc upravena pro případ, že právní záležitost byla kausálním senátem odkázána senátu obecnému a naopak [§ 46 (3) jur. nor.].⁵⁾

Jinou ještě dalekosáhlejší výhodu poskytuje žalobci zákon v § 261 (6) c. ř. s.⁶⁾ Popírá-li totiž žalovaný příslušnost soudu, může žalobce in eventum navrhnouti, aby v případě, že soud námitkám žalovaného vyhověl, byla žaloba postoupena soudu dle tvrzení žalovaného pro věc příslušnému. Soud vyhověl tomuto návrhu, není-li zřejma nepříslušnost soudu žalovaným uváděného. Postoupením žaloby druhému soudu zachová se nejenom trvání sporu a účinky podání žaloby odnášejí se k okamžiku jejího podání na prvním soudě, ale zachovávají se pro spor též provedené již procesní úkony, neboť soud, jemuž žaloba byla postoupena, provede jednání s použitím procesních spisů prvního soudu. Nad to dociluje žalobce té výhody další, že žalovaný nemůže popíratí příslušnost tohoto druhého soudu z důvodů, které jsou v rozporu s jeho dřívějšími tvrzeními.

Obdobné ustanovení zařadil do občianského súdného poriadku článok III. čís. 8. zákona z 19. ledna 1928 čís. 23. Sb. z. a n. (v dalším zde: procesní novely) v § 182a. Tím umožněna byla cesta úpravě vzájemného postupování žalob soudy historických zemí soudům slovenským a naopak, což dříve se nedělo, neboť podle slovenského práva nebylo podobné odkázání věci jinému soudu přípustným. Procesní novela v článku XVI. (3) stanoví, že dovoluje-li zákon platný v oblasti jednoho práva, aby soud vyslovivší svou nepříslušnost odkázal věc jinému soudu, jež považuje za příslušný, má toto rozhodnutí právní účinky i pro soudy v oblasti druhého práva. To dopadá právě na případy postoupení žaloby podle § 261 (6) c. ř. s. a § 182a obč. s. por.

Procesní novela také uvedla v soulad ustanovení obou právních oblastí v tom, že je-li po předchozím ústním jednání právo platně vyřčena věcná nepříslušnost některého soudu v jedné oblasti, jest toto rozhodnutí závazné i pro soud oblasti druhého práva, u něhož by právní věc později byla zahájena [čl. XVI (4) nov.]. To se týká ustanovení § 46 (1) iur. nor. nikoli však shora probraných ustanovení § 46 (2) a (3) j. n. [arg. slovo: pravoplatně]. Nelze tedy žalobu okresním soudem na Slovensku vzhledem k hodnotě rozepře pro nepříslušnost odmítnutou zahájit na sborovém soudě první stolice v zemích historických dříve, než toto rozhodnutí nabude moci práva.

Radikální reforma civilního řádu soudního, pokud se týče zachování hmotněprávních účinků podání žaloby, byla provedena cit. procesní novelou doplněním § 232 c. ř. s. odstavcem 3.,

⁵⁾ Detailní probrání této otázky viz V á ů n ý: O ústrojí a příslušnosti soudů (II. vyd., Brno 1926) str. 104 a násl., též H o r a: Čsl civilní právo procesní I: (II. vyd., Praha 1926), str. 117 sl.

⁶⁾ Srovnej V á ů n ý na uv. m. str. 106 sl.

jenž zní: »Byla-li žaloba soudem odmítnuta pro nepřislušnost soudu, trvají soukromoprávní účinky spojené s podáním žaloby, jestliže byla žaloba znovu podána u příslušného soudu do třiceti dnů od právní moci usnesení.« [Čl. II. č. 4. nov.]

Ustanovením tímto ztrácí značně na svém významu výhody dané žalobci zde probranými ustanoveními § 46 j. n. a § 261 (6) c. ř. s.⁷⁾ Zejména § 46 (2) a (3) j. n. stanou se asi málo užívanými, neboť žalobce nyní již nemusí riskovati útraty jednání na sborovém soudě prvé stolice, kdyžtž hmotněprávní účinky podání žaloby na soudě okresním trvají, když do 30 dnů po právní moci usnesení tohoto soudu podá znova žalobu na soudě příslušném. Procesní novela také upravila i v této otázkě vztah civilního řádu soudního k občianskému súdnému poriadku článkem XVI. (1) a (2). Dle těchto ustanovení lze použití § 232 (3) c. ř. s. i na případ, že žaloba byla podána na soudě slovenském, tímto pro nepřislušnost pravoplatně odmítnuta a pak v předepsané třicetidenní lhůtě podána u soudu v zemích historických a naopak.

Ustanovení § 232 (3) bylo do civilního řádu soudního zařazeno pod vlivem práva slovenského.⁸⁾ V občianském súdném poriadku nacházíme celou řadu ustanovení, jež v třicetidenní lhůtě zachovávají hmotněprávní účinky podání žaloby. Pravidla ta vyplývají z všeobecného favorisování žalobce, jež charakterizuje občianský súdny poriadok oproti civilnímu řádu soudnímu.⁹⁾ Vzorem pro novelisaci § 232 c. ř. s. byl § 184 obč. s. por., jenž stanoví, že zastaví-li soud spor podle § 182 (t. j. proto, že vyhoví sporu překážející námitce) nebo podle § 183 (pro překážku sporu, k níž jest hleděti z povinnosti úřední) neb odmítne-li žalobu z jiného důvodu z moci úřední, zůstávají v platnosti soukromoprávní účinky podání žalobního spisu, jestliže žalobce do 30ti dnů od právní moci zastavujícího neb odmítacího rozhodnutí řádně podá žalobu neb jinak soukromoprávní nárok řádně uplatní. K tomu sluší ještě dodati, že podle § 180 č. 3. náleží mezi námitky sporu překážející ve smyslu § 182 (1) též námitka nepřislušnosti soudu. Jiné případy, kdy zákon zachovává v třicetidenní lhůtě hmotněprávní účinky podání žaloby, jsou §§ 186 (3) a 147 (3) obč. s. por. Dle § 186 (3) má zpětvzetí žaloby za následek, že účinky podání žaloby stanovené zákony procesními zanikají definitivně, ale soukromoprávní účinky trvají, podá-li žalobce do 30 dnů od odstoupení novou

⁷⁾ Také do osnovy čsl. sjednoceného civilního řádu soudního, která bude v nejbližší době již vydána tiskem, byla pojata ustanovení odpovídající nynějším §§ 261(6) i 232(3) c. ř. s.

⁸⁾ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu (senátní tisk čís. 123/1926 na str. 54) stručně uvádí, že v článku II. č. 4 bylo recipováno z důvodů unifikačních a pro zabránění kolísání mezi oběma právními oblastmi ustanovení § 184 zák. článku I. z r. 1911. Tomu dlužno rozuměti tak, že se zde přejímá jen instituce zachování hmotněprávních účinků podání žaloby.

⁹⁾ O tom H o r a: Civilní řád soudní na Slovensku (Bratislava 1922).

žalobu anebo jinak řádně uplatní svůj nárok. Podle § 147 (3) se zachovávají soukromoprávní účinky podání žaloby, podá-li žalobce do 30 dnů po uvědomění o bezúspěšném pokusu doručení žaloby (pro smrt žalovaného neb z jiného důvodu) návrh na doručení náhradní. Jak viděti z uvedených pravidel (zejména § 186 (3)), hová občiansky súdny poriadok až príliš zásadě nezumožňovati prílišným formalizmom dovolať poriadku práva pro uplatňování nároků. Jest proto zcela na místě, že ustanovení o zachování hmotněprávních účinků podání žaloby bylo do civilního řádu soudního převzato jen v omezené míře. Jinak ale jeho zavedení jest vítati, neboť v té formě, jak upraveno procesní novelou, jest ustanovením jistě dobrým a civilní řád soudní vhodně doplňujícím.

Lhůta § 232 (3) c. ř. s. platí jedině pro »soukromoprávní« účinky podané žaloby, jak bylo o nich pojednáno na počátku tohoto článku. Neprodlužují se jí však lhůty stanovené pro podání žaloby v různých ustanoveních práva procesního. Zde se právě uplatňuje dříve uvedené pojetí Ottovo o dvojí stránce žaloby a jasné rozlišování procesních a hmotněprávních účinků podané žaloby, jaké uvádí § 186 (3) obč. s. por. (viz výše). Tak na př. nelze se dovolávatí ustanovení § 232 (3) c. ř. s. pro žalobu podanou dle § 97 jur. nor., neboť zde jde jedině o určení sudiště. Nepodá-li žalobce žaloby v 90ti dnech od poslední práce neb dodávky, ztrácí definitivně výhodu sudiště podle § 97. Vyhledal-li vadně sudiště podle dřívějšího bydliště a byla-li proto žaloba odmítnuta pro nedostatek skutkové podstaty § 97 j. n., nemůže se již v nové žalobě dovolávatí tohoto sudiště, jestliže zatím uvedená devadesátidenní lhůta uplynula, a musí žalovati na soudě jinak příslušném.

Při výkladu nového ustanovení § 232 (3) c. ř. s. by mohla býti nadhozena konečně otázka, zda lze tohoto ustanovení užití pro jedinou žalobu vícekrát. Tak totiž, že by prvý soud žalobu odmítl pro nepřislusnost, tato by byla podána v 30ti dnech na soudě druhém, který by ji rovněž odmítl a teprve soud třetí, u něhož by byla podána v 30ti dnech po právní moci rozhodnutí soudu druhého, by se prohlásil pro její projednání příslušným. Na tuto otázku opětného použití § 232 (3) sluší odpověděti záporně vzhledem k doslovu zákona: »... jestliže byla žaloba znovu podána u příslušného soudu...«.¹⁰⁾ Hmotněprávní účinky prvního podání žaloby závisejí proto na tom, zda příslusnost nově dovolaného soudu pravoplatně bude určena. Teprve pak spojuje zákon hmotněprávní účinky s okamžikem podání žaloby na soudě prve dovolaném, byla-li zároveň zachována předepsaná třicetidenní lhůta. Ve shora uvedeném příkladě, bude-li tedy pravoplatně určena příslusnost teprve

¹⁰⁾ Naproti tomu dle § 184 obč. s. por. zachovávají se hmotněprávní účinky podání žaloby »... jestli žalobník za 30 dní... žalobný spis riadne podá, alebo súkromoprávnu požiadavku ináč riadne uplatní.« Touto méně jasnou textací liší se také § 184 obč. s. por. od § 232(3) c. ř. s. (Srovnej též poznámku ⁸⁾ zde.)

soudu třetího, odnášejí se hmotněprávní účinky k okamžiku, kdy žaloba byla podána na soudě druhém. Opačný výklad zákona, než zde uvedený, vedl by k nemožnému protahování sporu a zbytečnému obtěžování soudů, což by se přičilo stěžejním zásadám našeho práva procesního. Nově zavedené ustanovení § 232 (3) c. ř. s. jest pak také ustanovením výjimečným a jako takové lze je interpretovati pouze restriktivně.

Výpověď pro neplacení nájemného podle zákona č. 44./28.

Dr. Jan Přenosil (Bratislava).

Jedním — a podle svého formálního umístění — prvním důležitým důvodem, pro který může se pronajímatel obrátiti na soud se žádostí o svolení k výpovědi z bytu zákonem č. 44/28 chráněného, jest neplacení činžového nájemníkem. Podle doslovného znění zákona (§ 1, odst. 2., č. 1. zák. z 28. III. 1928 č. 44. Sb. z. a n.) musí pronajímatel, aby dosáhl soudního svolení k výpovědi, osvědčiti, že

A. nájemník nezaplatil smlouveného nebo v přípustné míře zvýšeného (§§ 8 až 13, 15, 16, 21 a 22) nájemného,

B. pokud výška jeho není sporná,

C. byv po uplynutí obvyklé nebo k placení nájemného ujednané lhůty upomenut,

D. do konce lhůty, již mu pronajímatel aspoň na 24 hodiny od upomínky povolil.

Ad A.

Placením není tu míněno jen odevzdání peněžné hotovosti do rukou pronajímatelových. Jeť zajisté možné i plnění jiné, na př. zasláním peněz poštou, složením jich do soudní úschovy a zvláště odpočtením vzájemné pohledávky se strany nájemníkovy. V každém případě se vyžaduje, aby se placení stalo včas, to jest — jak vyplývá z odst. 3., § 4 zák. — nejpozději před skončením soudního řízení výpovědního. Řízením se tu pak rozumí jednak nesporné jednání podle § 4 zák., jednak řízení v užším slova smyslu, které končí, jakmile za takové bylo soudem prohlášeno, a do něhož nelze proto počítati lhůtu soudcem vyhrazenou k písemnému vyhotovení usnesení a k doručení tohoto oběma stranám.

Dále je třeba, aby se placení nájemného stalo podle výslovného předpisu § 19 zák. v penězích měny čsl., nařízené zákonem z 10. IV. 1919 č. 187. Sb. z. a n. Platí i smlouvy samotné, to-muto zákonnému předpisu odporující, jsou eo ipso neplatné